

จรรยาบรรณวิชาชีพพึงทำเป็นหนังสือหรือไม่ กรณีศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา
SHOULD PROFESSIONAL CODE OF ETHICS BE WRITTEN : A CASE
STUDY FROM THE SENTENCE OF THE SUPREME COURT

สุรชาติ ฅ นองกาย¹⁻²

บทคัดย่อ

การนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาสืบห้ก่้างกัน ในชั้นศาล เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก หากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นแตกต่างกันศาลต้องให้มีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลางมาให้ถ้อยคำเพิ่มเติม ดังกรณีที่มีการฟ้องร้องโรงพยาบาลเอกชน แห่งหนึ่งให้รับผิดชอบในการทำคลอดด้วยความประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้หญิงเคราะห์ร้ายรายนี้เสียชีวิตทั้งแม่และเด็กในครรภ์ และต่อสู้อัดกันถึงสามศาลจนถึงศาลฎีกา บทเรียนจากคดีนี้ชี้ให้เห็นว่าหากมีการจัดทำแนวทางปฏิบัติทั้งที่เป็นมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมวิชาชีพไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้จะมีส่วนสนับสนุนให้การสืบพยานในชั้นศาลกระชับและสั้นขึ้นเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: จรรยาบรรณ, จริยธรรมวิชาชีพ

ABSTRACT

Presenting evidences in the court by expert witnesses are sensitive issues. If there

are differences in opinion, the court will call in a neutral expert witness to provide additional information. A case in point is one private hospital was brought before a court for negligent causing death of a mother and an infant during delivery. The trial had been argued all the way up to the supreme court. A lesson learned from this case is that, if written guidelines for professional standard and ethics are available as evidence in the court of law, the process of presenting evidences will be shorter and less complicated, which will be beneficial to all concerns.

Keywords: Code of ethics, Professional ethics

คำที่ถูkBัญญัติไว้ในกฎหมายต้องมี ความชัดเจนเพราะในการนำมาสู่การบังคับใช้นั้นมีหลักการที่สำคัญตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹ (รองศาสตราจารย์ ดร.) ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

² รองเลขาธิการสภาการสาธารณสุขชุมชน, กรมการสุขภาพแห่งชาติ

ว่าต้องใช้ตามตัวอักษรหรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้นๆ หากคำที่บัญญัติไว้มีความหมายที่คลุมเครือจะมีผลกระทบในทางเสียแก่ผู้เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่นในบทบัญญัติของกฎหมายในการควบคุมวิชาชีพด้านสุขภาพมีคำที่ใกล้เคียงกันสองคำคือ คำว่า “จริยธรรม” กับ “จรรยาบรรณ” จึงขอเสนอความหมาย ความ สำคัญ แนวคิดและคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรณีศึกษา และ เป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนกันต่อไปในอนาคต

บทนำ

กฎหมายที่ควบคุมวิชาชีพมีคำสำคัญที่ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับผลร้ายสูงสุดถึงขั้นเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพที่น่าสนใจอยู่หลายคำ เช่น มรรยาทวิชาชีพใช้กับวิชาชีพ ทนายความ จริยธรรมวิชาชีพ และหรือจรรยาบรรณวิชาชีพนิยมใช้กับวิชาชีพหลายวิชาชีพรวมทั้งวิชาชีพด้านสุขภาพด้วยจึงเป็นประเด็นควรพิจารณาว่าสองคำนี้มีนัยแตกต่างกันอย่างไร และ เมื่อใดจึงใช้คำว่า “จริยธรรม” และ เมื่อใดจึงควรใช้คำว่า “จรรยาบรรณ” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

มรรยาท หมายถึง กิริยาวาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อยถูกต้องกาลเทศะ

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

จะเห็นว่า จริยธรรม ไม่ใช่คำมูลแต่เป็นคำประสมของสองคำคือคำว่า จริย ที่

หมายถึงความประพฤติ กับคำว่า ธรรม ซึ่งหมายถึง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์

เมื่อนำความหมายของทั้งสองคำมาประมวลเพื่อให้ความหมายแบบกระชับสั้น จริยธรรม จึง หมายถึง ความประพฤติที่เป็นไปตามเกณฑ์

จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

จรรยาบรรณ ไม่ใช่คำมูลแต่ เป็นคำประสมระหว่าง “จรรยา” กับ “บรรณ โดยความหมายของคำว่า “จรรยาบรรณ” ที่ให้ไว้นี้ได้มีการอธิบายขยายความเพิ่มเติมออกไปอีกว่า “อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้” ทำให้ความหมายของคำว่า “บรรณ” ที่มาประสมกับคำว่า “จรรยา” ลดความสำคัญลงโดยทันทีเพราะ คำว่า “บรรณ” หมายถึง ปึก; หนังสือ; ใบไม้ เมื่อนำความหมายของทั้งสองคำมาประมวลเพื่อให้ความหมายแบบกระชับสั้น โดยไม่ละทิ้งนัยของคำจึงน่าจะหมายถึง ประมวลความประพฤติที่บันทึกไว้

จากความหมายดังกล่าวจะพบว่า “จรรยาบรรณ” มีความจำเพาะเจาะจงมากกว่า คำว่า “จริยธรรม” ตรงที่เป็นประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานหนึ่ง ๆ กำหนดขึ้นเพื่อใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก และที่สำคัญคือยังอธิบายเพิ่มเติมว่าจะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ทั้ง ๆ ที่

ในคำว่า จรรยาบรรณ นั้นไม่มีคำใดที่สื่อให้เห็นว่าเป็นเรื่องของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพที่จะกำหนดความประพฤติ แต่มีการอธิบายเพิ่มเติมตามที่ปรากฏจริงในสังคมซึ่งยอมรับได้ในการยึดจุดมุ่งหมายของคำ แต่มีนักวิชาการตั้งข้อสังเกตว่าการอธิบายเพิ่มเติมว่า จรรยาบรรณ จะทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ อาจจะขัดกับนัยที่แท้จริงของคำเพราะคำว่า จรรยาบรรณ นี้เป็นคำสมาสระหว่างคำว่า จรรยา กับ บรรณ โดยคำว่า “บรรณ” นั้นหมายถึง ปีก หนังสือ ใบไม้ ซึ่งในกรณีนี้น่าจะหมายถึง หนังสือ ดังนั้นคำว่าจรรยาบรรณจึงน่าจะต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้น

หลักการตีความกฎหมาย

ในการใช้กฎหมายนั้นมีหลักการที่สำคัญบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 บัญญัติว่า (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, 2558)

“กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบท บัญญัติใดๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมาย ของบทบัญญัตินั้นๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตาม จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัย คดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและถ้าบทกฎหมาย เช่นนั้น ก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”

ดังนั้น การตีความกฎหมายต้องตีความตามตัวอักษรจึงนำมาสู่ประเด็นที่สำคัญคือในกฎหมายที่ควบคุมวิชาชีพหลายวิชาชีพมีการบัญญัติทั้งคำว่า จริยธรรม วิชาชีพ และ จรรยาบรรณวิชาชีพ ไว้ในฉบับเดียวกันจึงนำมาสู่ข้อพิจารณาว่าสองคำนี้ต่างกันอย่างไร กล่าวคือ หากยึดตามความหมายใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อาจตีความได้ว่า “จริยธรรมวิชาชีพ” เป็นความประพฤติที่มีความยุติธรรม ความถูกต้อง หรือเป็นไปตามกฎ, กฎเกณฑ์ โดยส่วนที่เป็นความยุติธรรม ความถูกต้อง หรือกฎเกณฑ์ อาจจะเป็นลายลักษณ์ อักษร หรือไม่ก็ได้ ในขณะที่ “จรรยาบรรณ” ต้องเป็นเรื่องที่คณะกรรมการสภาวิชาชีพกำหนดและที่สำคัญต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เท่านั้น

แนวคิดความผิดในตัวกับความผิดที่เป็นข้อห้าม

ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาได้อธิบายถึงการกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายว่าถือว่าเป็นความผิด หรือความบาป ที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Sin” หรือตรงกับภาษา ละตินว่า “Mala” โดยแบ่งเป็นสองประเภทคือ ความผิดหรือความบาปในตัวมันเอง (Mala in se) กับความผิดหรือความบาปที่ถูกกำหนดเป็นข้อห้ามไว้ (Mala Prohibita) จากนั้นดังกล่าวอาจเทียบเคียงได้ว่า ความผิดต่อวิชาชีพที่เป็นความผิดในตัวมันเองที่ผู้ประกอบวิชาชีพพึงรู้คือ “จริยธรรม” และ

ความผิดต่อวิชาชีพที่เป็นความผิดตามข้อห้าม น่าจะเป็น “จรรยาบรรณ” (อรรถรียา ชุตินันท์, 2552)

กรณีศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7634/2554 ในคดีที่ผู้ป่วยไปคลอดและมีการดมยาสลบเพื่อเตรียมผ่าโดยไม่มีแพทย์อยู่ประจำเพื่อดูแลอาการจนเป็นเหตุให้เสียชีวิตในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยได้นำสืบหักล้างกันในประเด็นที่ว่าสิ่งที่กระทำต่อมนุษย์หรือผู้ป่วยของผู้ประกอบวิชาชีพในคดีนี้เป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 มาตรา 26 หรือไม่ โดยเฉพาะตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 หมวด 1 หลักทั่วไป ข้อ 2, หมวด 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ข้อ 1 ที่ว่า "ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับดีที่สุดใน..." และข้อ 6 ที่ว่า "ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงความปลอดภัยและความสิ้นเปลืองของผู้ป่วย" โดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ “ระดับดีที่สุดใน” คือเพียงใดโดยมีข้อต่อสู้ของทั้งสองฝ่ายที่น่าสนใจดังนี้

ฝ่ายจำเลย

“...ที่จำเลยที่ 1, ที่ 3 และที่ 4 ฎีกาว่า โจทก์ที่ 1 ปั่นแต่งเหตุการณ์ไม่น่าเชื่อถือ เพื่อให้คำเบิกความของตนในชั้นศาลสอดคล้องกับรูปคดี เป็นไปไม่ได้ที่โจทก์ที่ 1 จะกะเวลา

ได้แม่นยำ ในการดำเนินคดี โจทก์ที่ 1 มุ่งแต่จะเอาชนะ จึงต้องเบิกความฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงว่า จำเลยที่ 3 ไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือผู้ตาย โดยขัดต่อพยานหลักฐานเป็นจำนวนมาก และคำเบิกความของนายแพทย์ ป. มีอคติต่อจำเลยที่ 3 ซึ่งไม่ใช่วิสัยของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจะพึงกระทำ กล่าวคือ นายแพทย์ ป. ไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงของเรื่องให้ครบถ้วนอย่างถ่องแท้ก่อนจะวิพากษ์วิจารณ์หรือกล่าวหาว่าจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์เช่นเดียวกับนายแพทย์ ป. ได้แต่ประณามจำเลยที่ 3 ว่า ชูย ...”

นอกจากนี้จำเลยยังได้อ้างมติแพทยสภาในการลงโทษจำเลยในคดีนี้ให้เพียงว่ากล่าวตักเตือนเท่านั้นศาลจึงต้องยอมรับในคำวินิจฉัยของแพทยสภา

ฝ่ายโจทก์

มีคำเบิกความของพยานโจทก์คนหนึ่งที่มีความสำคัญและศาลนำมาใช้เป็นประเด็นพิจารณาซึ่งข้อความดังกล่าวมีว่า “...ที่พยานมาเป็นพยานศาลเพราะต้องการรักษาความเป็นธรรมในสังคมเพื่อให้เกิดเป็นที่ปรากฏเกียรติภูมิและเกียรติศักดิ์แก่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม โดยเฉพาะในระยะที่บรรดาแพทย์ทั้งหลายมีการศรัทธาในทรัพย์สินเงินทองมากกว่าจิตและวิญญาณ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของแพทย์พยานจึงประสงค์จะมาให้การในคดีนี้โดยตรงไปตรงตามหลักวิชาการและประสบการณ์ที่ได้รับมา”

ศาลฎีกา

มีประเด็นสำคัญที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลดังนี้

“...การฟ้องคดีของโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 6 ก็เพื่อเป็นอุทธรณ์ให้โรงพยาบาลเอกชนซึ่งเรียกค่ารักษาพยาบาลจากผู้ป่วยที่สูงกว่าโรงพยาบาลของรัฐและแพทย์ผู้ทำการรักษา มีความรับผิดชอบต่ผู้ป่วยด้วยมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุดตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2526 หมวดที่ 1 ข้อ 2 และหมวดที่ 3 ข้อ 1...”

“.....ไม่ปรากฏว่า หลังจากจำเลยที่ 3 และที่ 4 ออกจากห้องผู้ตายไปแล้ว มีสติแพทย์หรือวิสัญญีแพทย์มาดูแลผู้ตายแทนตน การที่จำเลยที่ 3 และที่ 4 ละเลยความเล็งภัยที่จะพึงมีจากภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นได้ต่อผู้ป่วยตามหลักวิชาการแพทย์ ทั้งโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 6 มีนายแพทย์วินิตและนายแพทย์สัญชัย มาเบิกความยืนยันว่า เคยช่วยให้ผู้ที่อยู่ในภาวะเช่นผู้ตายมีชีวิตรอดมาแล้ว จำเลยที่ 3 และที่ 4 ย่อมไม่อาจยกเหตุสุดวิสัยมาปฏิเสธความรับผิดชอบได้...”

เห็นว่า มติของแพทยสภามีใช้กฎหมาย และไม่มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติว่า มติของแพทยสภามีผลผูกพันคู่ความและศาล จะต้องรับฟังมติของแพทยสภาในการพิจารณาคดี

ศาลเห็นว่า “...ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยที่ 3 และที่ 4 เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ไม่ได้รักษามาตรฐานของการประกอบ

วิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุดตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพ หมวดที่ 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ข้อที่ 1 ดังนั้น การที่จำเลยที่ 3 และที่ 4 ทอดทิ้งผู้ตายไปรักษาพยาบาลผู้ป่วยรายอื่นจนเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ถือได้ว่า จำเลยที่ 3 และที่ 4 กระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 3 และที่ 4 จึงต้องร่วมกันรับผิดชอบชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ที่ 1 ถึงที่ 6...” (สำนักงานศาลฎีกา, 2558)

ข้อพิจารณา

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลในคดีนี้จะเห็นได้ว่า การดำเนินการของจำเลยยังไม่เป็นการรักษามาตรฐานวิชาชีพเวชกรรมที่ดีที่สุด โดยเมื่อนำหลักการความผิดในตัวและความผิดตามข้อห้ามมาประกอบจะเห็นว่า “ดีที่สุด” ฟังเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมพึงรู้ด้วยตนเองหรือ Mala in se ซึ่งถือเป็นการรักษาจริยธรรมวิชาชีพที่พึงตระหนักรู้ด้วยตนเอง แต่ถ้าหากในกรณีนี้ราชวิทยาลัยแพทย์ในสาขาที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติ (Clinal Practice Guideline: CPG) ในเรื่องนี้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การนำสืบหรือพิสูจน์ในชั้นศาลก็จะมุ่งไปที่การนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาเปรียบเทียบกับ CPG ว่าได้กระทำขัดกับแนวทางปฏิบัติหรือทำในสิ่งที่แนวทางห้ามไว้หรือไม่ที่เรียกว่า Mala Prohibita หรือ

จรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งจะชัดเจนกว่าการให้รู้ด้วยตนเอง แต่ประการใดก็ตามการประกอบวิชาชีพเวชกรรมเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของบุคคลอาจมีผลกระทบในทางลบต่อผู้ป่วยหรือผู้รับบริการจึงจำเป็นต้องมีการประกอบวิชาชีพอย่างมีมาตรฐานวิชาชีพ และมีความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่

เรียกว่าจริยธรรมวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพจึงพึงต้องมี “เหตุผลเชิงจริยธรรม” ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือวัดคุณธรรม โดยอย่างน้อยต้องอยู่ในระดับวิจารณ์ญาณ หรือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-Conventional Level) ตามหลักพัฒนาการทางจริยธรรมของ ลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg, online 2015)

บรรณานุกรม

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร. นานมีบุ๊คส์,
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2558). สืบค้นจาก <http://www.kodmhai.com/m2/m2-4/thailaw2-4.html> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558).
- อัจฉริยา ชุตินันท์. (2552). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สำนักงานศาลฎีกา. (2558). คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7634/2554. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://th.wikisource.org/wiki/94>. (เข้าถึงเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2558).
- Lawrence Kohlberg. [Online]. Available at [http:// www.simplypsychology.org/kohlberg.html](http://www.simplypsychology.org/kohlberg.html) (January 5, 2015).
- Legal Dictionary. [Online]. Available at <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Mala+in+Se> Accessed (January 5, 2011).